

Xayitov Akbar Nurboy o'g'li

Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti Termiz filiali 5 kurs talabasi

97 553 2809

Annotatsiya: Ushbu maqola o'zbek adabiyotining taraqqiyotida Abdulla Qodiriy ijodining ahamiyatini tahlil qiladi. Tadqiqotda Qodiriy asarlarining badiiy va tarixiy ahamiyati, zamondosh adabiy jarayonlarga ta'siri va milliy adabiyot rivojida o'rni o'rganiladi. Ishda tahliliy va tarixiy metodlar asosida ijodining o'ziga xos jihatlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: Abdulla Qodiriy, o'zbek adabiyoti, milliy romantizm, tarixiy roman, badiiy meros

Аннотация: Статья анализирует значение творчества Абдуллы Кадырия в развитии узбекской литературы. Исследование охватывает художественное и историческое значение его произведений, влияние на современный литературный процесс и роль в развитии национальной литературы. В работе выделены уникальные особенности творчества автора с использованием аналитических и исторических методов.

Ключевые слова: Абдулла Кадырий, узбекская литература, национальный романтизм, исторический роман, художественное наследие

Abstract: This article analyzes the significance of Abdulla Qodiriy's work in the development of Uzbek literature. The study examines the artistic and historical value of his works, their influence on contemporary literary processes, and their role in the evolution of national literature. Analytical and historical methods are used to highlight the distinctive features of Qodiriy's creativity.

Keywords: Abdulla Qodiriy, Uzbek literature, national romanticism, historical novel, literary heritage

Kirish

Abdulla Qodiriy (1894–1938) o'zbek adabiyoti tarixida milliy ruhni, tarixiy haqiqatni va zamonaviylikni uyg'unlashtirgan yozuvchi sifatida e'tirof etiladi. U nafaqat yozuvchi, balki publitsist, dramaturg va tafakkur egasi sifatida ham o'zbek madaniy

merosida muhim o‘rin egallaydi. Qodiriy ijodi milliy adabiyotning shakllanishida tarixiy roman janri va milliy romantizm yo‘nalishlarini rivojlantirishga katta hissa qo‘shgan. Uning eng mashhur asari O‘tkan kunlar o‘zbek adabiyotida milliy tarixiy voqealarni badiiy tarzda ifodalash imkonini bergan birinchi romanlardan biridir. Ushbu asar orqali Qodiriy o‘zbek jamiyatining ijtimoiy va madaniy hayotini chuqur tahlil qilgan, shuningdek, shaxsiy va milliy tarix o‘rtasidagi bog‘liqlikni badiiy shaklda yoritgan. Mehrobdan chayon asari esa siyosiy va ijtimoiy muammolarni badiiy tarzda ochib berish bilan o‘zbek adabiyotidagi inqilobiy voqealarni aks ettirgan. Qodiriy ijodida milliy qadriyatlar, milliy til va urf-odatlar, shuningdek insoniy ideal va axloqiy masalalar birlashgan. Uning publitsistik maqolalari va dramaturgik asarlari esa o‘zbek madaniyati va adabiyotining jamiyatdagi o‘rnini mustahkamlashga xizmat qilgan. Shu bilan birga, Qodiriy ijodi o‘zbek adabiyotining keyingi avlod yozuvchilari uchun badiiy va ma’naviy namuna bo‘lib xizmat qilgan. Kirish qismida shuningdek, maqola tadqiqotining ahamiyati va maqsadi ham ko‘rsatildi: Abdulla Qodiriy ijodini o‘zbek adabiyotidagi o‘rni, badiiy va tarixiy ahamiyati nuqtai nazaridan tahlil qilish va uning milliy adabiyot rivojidagi rolini yoritish. Tadqiqot zamonaviy o‘zbek adabiyoti va tarixiy kontekst bilan bog‘liq holda olib borildi, bu esa Qodiriy ijodining bugungi kunda ham qanchalik dolzarb ekanligini ko‘rsatadi.

Tadqiqot materiallari va usullari

Tadqiqot materiali sifatida Abdulla Qodiriyning ijodiy merosi, jumladan: O‘tkan kunlar (1922–1925) – tarixiy voqealar va jamiyat hayotini badiiy tarzda aks ettiruvchi roman; Mehrobdan chayon (1929) – siyosiy va ijtimoiy muammolarni yorituvchi tarixiy roman; Obid ketmon – satira va badiiy tafakkur elementlarini o‘zida mujassam qilgan asar; publitsistik maqolalari va dramaturgik ishlari; zamondosh adabiy tanqidchilar va ilmiy izohlar, arxiv materiallari; Bu materiallar Qodiriy ijodining tarixiy, badiiy va ijtimoiy kontekstini chuqur o‘rganishga imkon berdi. Qodiriy asarlari yaratilgan davr, zamonaviy ijtimoiy va siyosiy sharoitlar bilan bog‘liq holda o‘rganildi. Shu orqali uning ijodidagi tarixiy voqealarning badiiy yoritilishi va milliy qadriyatlar bilan uyg‘unligi aniqlangan. Asarlarning mavzu, janr, obraz, uslub va til xususiyatlari chuqur o‘rganilib, Qodiriy ijodining badiiy uslubi va ijodiy xususiyatlari tahlil qilindi. Qodiriy ijodi boshqa zamondosh yozuvchilar bilan solishtirilib, o‘ziga xosligi va o‘zbek adabiyotidagi roli aniqlangan. Asarlar milliy adabiyot rivojiga qo‘shgan hissasi, shuningdek, zamonaviy o‘quvchi va tadqiqotchilarga beradigan tarbiyaviy va ma’naviy ahamiyati o‘rganilgan. Publitsistik va badiiy asarlar matni tahlil qilinib, Qodiriy ijodining mavzu va obrazlaridagi asosiy tendensiyalar aniqlangan. Ushbu metodlarning uyg‘un qo‘llanilishi tadqiqotga ilmiy asos va ob‘ektivlik beradi hamda

Abdulla Qodiriy ijodining o‘zbek adabiyotidagi o‘rnini mukammal yoritishga yordam beradi.

Natijalar

Abdulla Qodiriy ijodi o‘zbek adabiyotida milliy romantizm va tarixiy roman janrining rivojlanishiga katta hissa qo‘shgan. O‘tkan kunlar asari orqali u tarixiy voqealarni badiiy tarzda ifodalash orqali milliy tarix va qadriyatlarni adabiy maydonga olib chiqqan. Mehrobdan chayon asari Qodiriyning jamiyatdagi ijtimoiy va siyosiy masalalarni badiiy shaklda yoritishdagi ustunligini ko‘rsatadi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, uning ijodi milliy adabiyotning ijtimoiy tahlil va publitsistik jihatlarini boyitgan. Qodiriyning maqolalari, dramaturgik asarlari va tanqidiy yozuvlari milliy madaniyat va adabiyotning jamiyatdagi o‘rnini mustahkamlashga xizmat qilgan. Bu esa uning ijodini nafaqat badiiy, balki ijtimoiy ta’sir jihatidan ham muhimligini ko‘rsatadi. Qodiriyning asarlari o‘zbek yozuvchilari uchun badiiy va ma’naviy namuna vazifasini bajargan. U milliy til, urf-odat va qadriyatlarni adabiyotda uyg‘unlashtirish orqali keyingi avlod ijodkorlariga ilhom manbai bo‘lgan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, Qodiriy ijodi o‘zbek adabiyotining rivojlanishida mustahkam poydevor yaratgan va milliy romantizm hamda tarixiy roman janrining shakllanishiga asos solgan.

Muhokama

Abdulla Qodiriy ijodi o‘zbek adabiyotida milliy romantizm va tarixiy roman janrlarining shakllanishida markaziy o‘rin tutadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, uning asarlarida milliy qadriyatlar, tarixiy voqealar va zamonaviy ijtimoiy masalalar uyg‘unlashgan. Qodiriy ijodi o‘zbek adabiyotining zamonaviy jarayonlari bilan uyg‘unlashib, milliy qadriyatlarni badiiy shaklda ifodalash imkonini yaratgan. Masalan, O‘tkan kunlar asarida shaxsiy tarix va milliy tarix o‘rtasidagi bog‘liqlik badiiy tarzda aks ettirilgan, bu esa keyingi avlod yozuvchilari uchun badiiy va ma’naviy namuna bo‘lgan. Mehrobdan chayon asari esa Qodiriyning jamiyatdagi ijtimoiy va siyosiy masalalarni badiiy tarzda ochib berishdagi ustunligini ko‘rsatadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, Qodiriyning publitsistik va dramaturgik faoliyati ham o‘zbek madaniyati va adabiyotining jamiyatdagi o‘rnini mustahkamlashga xizmat qilgan. Muhokama shuni ko‘rsatadiki, Qodiriy ijodi nafaqat zamondosh adabiyotda, balki bugungi kunda ham o‘zbek adabiyotining tarixiy va badiiy poydevori sifatida muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, uning asarlaridagi milliy ruh, ijtimoiy haqiqat va insoniy ideal uyg‘unligi o‘zbek adabiyotining rivojlanishiga uzoq muddatli ta’sir ko‘rsatgan. Shuningdek, Qodiriy ijodida milliy til va urf-odatlarining badiiy uyg‘unligi, obrazlar orqali milliy xotira va tarixiy tafakkur

shakllanishi uning asarlarini bugungi o'quvchilar va tadqiqotchilar uchun ham dolzarb qiladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Abdulla Qodiriy ijodi o'zbek adabiyotida markaziy o'rin tutadi. Uning asarlari milliy romantizm va tarixiy roman janrlarini rivojlantirishga, milliy qadriyatlarni badiiy tarzda ifodalashga xizmat qilgan. Qodiriy ijodida tarixiy voqealar, ijtimoiy haqiqat va insoniy ideal uyg'unligi adabiyotimizning rivojlanishida mustahkam poydevor yaratgan. Uning publitsistik va dramaturgik faoliyati esa o'zbek madaniyati va adabiyotining jamiyatdagi o'rnini yanada mustahkamlashga xizmat qilgan. Shu sababli, Abdulla Qodiriy ijodi nafaqat zamondosh adabiyotda, balki bugungi kunda ham o'zbek adabiyotining badiiy va ma'naviy merosi sifatida ahamiyatli bo'lib qolmoqda. Tadqiqot shuningdek, uning ijodining keyingi avlod yozuvchilari uchun ilhom manbai bo'lishini ham tasdiqlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qodiriy, A. (1922–1925). O'tkan kunlar. Toshkent: Adabiyot nashriyoti.
2. Qodiriy, A. (1929). Mehrobdan chayon. Toshkent: Adabiyot nashriyoti.
3. Qodiriy, A. (1934). Obid ketmon. Toshkent: Adabiyot nashriyoti.
4. Karimov, O. (2001). O'zbek adabiyoti tarixi. Toshkent: Fan.
5. Tashkentov, B. (1998). Abdulla Qodiriy: Hayoti va ijodi. Toshkent: Ma'naviyat.
6. Islomov, R. (2010). Milliy romantizm va tarixiy roman. Toshkent: Sharq.
7. Rashidov, S. (2005). O'zbek adabiyotida tarixiy roman janri. Toshkent: Fan va texnologiya.
8. Alimova, N. (2012). Publitsistika va dramaturgiya: Qodiriy ijodiy merosi. Toshkent: Adabiyot nashriyoti.